

De gevaren van de Peel

6 mei 1851 In het Jaar duizend acht honderd een-en-vijftig, den zesden dag der maand Mei, zijn door ons Ambtenaar van den Burgerlijken Stand, der gemeente Asten provincie Noordbrabant, verschenen Johannes Theunissen van beroep arbeider oud vijftig jaren, wonende te Asten, vader van de overledene, en Barbel Smits van beroep dienstmeid oud acht en twintig jaren, wonende te Asten Gebuur van de overledene, welke aan ons verklaard hebben, dat alhier op den zesde dezer maand, om drie ure des morgens is overleden Hendrik [Willem] Theunissen van beroep zonder oud Elf [Negen] jaren, geboren te Asten provincie Noordbrabant wonende te Asten zoon van Johannes Theunissen voornoemd en van Hendrika Slaats, zonder beroep mede te Asten woonachtig en hebben wij hiervan opgemaakt de tegenwoordige Akte, die, na voorlezing, is geteekend door ons en Barbel Smits, verklaarde Joannes Theunissen niet te kunnen schrijven, als zijnde daarin onmachtig

De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand voornoemd,
B Smits M?E?

9 mei 1851 * 's HERTOGENBOSCH, 6 Mei. Eergisteren avond brak er boven de gemeente Asten een woedende storm, vergezeld van zware regen, hagel en sneeuw los. Vier beestenhoeders, waarvan twee meisjes en twee jongens, de laatste oud 11 en 8 jaren, met het vee in de Peel zijnde, besloten bij het opkomen van het weder, des namiddags ten half zes ure, de beesten huiswaarts te brengen; daartoe liep ieder in eene verschillende rigting om het vee te verzamelen, en weldra waren zij door de geweldige regen en de donkerheid uit elkanders gezigt; de meisjes, die ouder waren, hadden het eerste eene partij vee verzameld en dreven het voor zich huiswaarts heen; op een verren afstand zagen zij een anderen troep vee, waarachter zij dachten dat de twee jongens waren; toen echter dat vee het dorp binnen kwam, was het zonder zijne hoeders; in den grootsten angst voor hunne broeders, bragten de meisjes de gemeente in beweging en alles liep naar de heide, om de verlorenen op te sporen, doch vruchteloos. De Hr. Burgemeester der gemeente Asten ontbood daarop twaalf mannen, en begaf zich in het stik donkere van den nacht, en niettegenstaande het aanhoudend woedende weder, op weg, om dat onderzoek voort te zetten; den geheelen nacht bragten zij daarmede zonder vrucht door, dan eens een moeras dan wederom een water doortrekkende; zelve verkleumd van koude en doornat, vonden zij eindelijk bij het aanbreken van den dag, de beide ongelukkige jonge veehoeders op den buik dood liggen, de een aan den dijk, de ander duizend passen verder op de heide. Alle geneeskundige hulp door den doctor aangewend, om hen in het leven terug te roepen was vruchteloos. Zij werden den zieken vader, een arm arbeider met name Teunisse, op eene kar te huis gebracht. Bij de lijkschouwing bleek het, dat de ongelukkige kinderen door koude en natheid waren verstijfd en den dood hadden gevonden.

3 januari 1852 - Men verneemt, dat dezer dagen, door het ministerie van binnenlandsche zaken, vergunning is verleend aan den heer C. H. Balkema, te 's Gravenhage, op eene door dien heer gedane aanvraag, om een aanvang te maken met het doen van waterpassingen en het afbakenen van de Peel en omliggende landerijen, in de provincie Noordbrabant. Deze voorbereidende werkzaamheden zouden, naar men al verder wil, in verband staan met het plan van genoemden heer Balkema, tot drooglegging dier Peel voor ontginning van goede landerijen door irrigatie.

12 januari 1853 Bij dispositie van het departement van binnenl. zaken, dd. 5 Januarij 1853, is aan de heeren W. C. Brade, M. J. Brade, H. van Lokhorst, de Loos, Corst Waremmte te Amsterdam en te Brussel de vergunning verleend tot het doen van opnemingen, waterpassingen en grondboringen in de Peel, gelegen in de provinciën Noord-Brabant en Limburg.

20 maart 1853 [...] In verband met de voorgenomen ontginning van veenen onder Deurne en Liessel, is eene algemeene opneming van de Peel, door waterpassing en grondboring, verrigt. Daaruit is gebleken, dat de grootste hoeveelheid veen is gelegen ten zuiden van den weg van Gemert naar Venray. Benoorden dien weg is het veen meerendeels uit gestoken, zoodat hoogstens eene laag van drie palm dikte overblijft. De gronden, die met het beste gevolg schijnen te kunnen worden verveend en ontgonnen, zijn gelegen in de Noordbrabandsche gemeente Deurne en Liessel, en onder de gemeenten Venray, Horst en Sevenum, in Limburg. Tusschen de Noordervaart en de Maas, bij Neer, wordt geen turfgrond in genoegzame hoeveelheid gevonden, om den aanleg van eenigzins kostbare ontginningswerken te wettigen. Daar wordt evenwel eene groote oppervlakte heidegrond

aangetroffen, die langzamerhand door houtteelt en irrigatie kan worden ontgonnen, naar mate de afvoer van voortbrengselen uit die streek, door den aanleg van land en waterwegen, wordt bevorderd.

70 22 januari 1856 - Sedert 10 à 12 dagen is uit de gemeente Budel vermist zekere Jan de Laat, koopman in boter; het laatst zou hij, zou hij, zoo men wil, gezien zijn geweest te Helmond en zulks op den 8en dezer maand, men gist dat hij in de Peel verdoold en in de moeras gebleven zal zijn, te meer daar men zegt, dat men in de nabijheid der huizen van Asten op een avond heeft hooren hulp roepen, en men bij
75 onderzoek met lantaarnen in de peel, niet meer gehoord, noch gezien heeft. [28 februari 1856 Jan de Laat wordt op die dag gevonden in de Zuidwillemsvaart onder Aarle Rixtel. Verdere gegevens: echtgenoot van Catharina Habraken en weduwnaar van Catharina Neelkens te Budel.]

80 8 februari 1856 * **Dedemsvaart**, 4 Febr. Heden is van hier afgevaren schipper R. Weener, aan boord hebbende eenige huisgezinnen uit deze gemeente te zamen omtrent 40 zielen, bestemd naar de Helena veenen, gelegen in de Peel, provincie N.-Brabant en behoorende aan den heer J. van de Griend c.s. te 's Bosch, ten einde zich aldaar te vestigen; - onder hen bevindt zich ook het gezin van den hier gunstig bekenden
85 timmermansbaas A. Munnikhof, voorts bestaat de lading uit twee door dien timmerman vervaardigde watermolens, benevens een aantal gereedschappen en werktuigen, bestemd voor de veenderij enz., alsmede uit circa tien last boekweit ter bezaaijing van boekweitenland aldaar. Een groot aantal arbeiders is mede dezen morgen reeds vroeger derwaarts vertrokken,
90 en zal, naar men verneemt, eerstdaags door meerdere huisgezinnen en arbeiders zoo van hier als elders gevolgd worden.

95 21 februari 1856 Dezer dagen zijn op nieuw een groot aantal menschen, men spreekt van meer dan 200, van de Dedemsvaart naar de Peel in Noordbrabant vertrokken. Het vooruitzicht op groote verdiensten lokt hen derwaarts. Ten einde dit eenigzins te voorkomen en vreemden te lokken, hebben de verveeners het daggeld aanzienlijk verhoogd. (*Prov. Ov. en Zw. Ct.*)

100 26 februari 1856 *- Den 22 dezer zijn hier [in Lutten] een aantal arbeiders, die uit gouddorst naar de Peel in Noord-Brabant vertrokken waren, teruggekeerd. Volgens hun verhaal zijn aldaar de verdiensten op dit oogenblik, de aard van 't werk in
aanmerking genomen, geenszins zoo groot als hun beloofd was, waarom zij besloten naar hunne haardsteden terug te gaan, met het vooruitzicht ook hier in dezen zomer groote
105 daggelden te verdienen.

22 augustus 1857 Volgens berigten uit Meijel, ontstond aldaar den 15 dezer brand in de Veenen van den heer van de Griendt te 's Bosch; ofschoon een aantal gemeentenaren ter hulp snelden, waren hunne pogingen in den aanvang vergeefs; de vlammen waren te hevig en de rook zoo zwaar, dat men niet zag wat men deed; daarbij was er gebrek aan
110 water. Daar intusschen, ingeval de brand aan hield, ook het dorp werd bedreigd, heeft men eindelijk door het graven van eene sloot, den brand kunnen isoleren. De waarde van hetgeen nu reeds is verloren gegaan, moet zeer aanzienlijk zijn; 200 man waren steeds met het graven van den sloot bezig, daar men bij het veranderen van den wind voor nog grootere schade bevreesd was. Denzelfden dag riep de noodklok van het
115 naburig Asten de gemeentenaren te hulp; ook daar stond een veenberg, die zich tot Deurne en Bakel uitstrekt, in brand. Volgens de eerste berigten waren er reeds meer dan 1000 korren turf verbrand. Insgelijks verbrande er dien dag eene groote partij turf, in de Peel van Helden. Al deze onheilen moeten aan de aanhoudende hitte en droogte worden toegeschreven.

120 2 augustus 1858 * **ASSEN**, 30 Julij. Sedert eenige jaren is men in deze omstreken, voornamelijk in het Helenaveen, begonnen met de peel te ontginnen, en wel voor de boekweitteelt, hetgeen telkenjare gunstige resultaten heeft opgeleverd. Dien ten gevolge heeft men dan ook een groot aantal gemeentegronden tot dat einde verpacht, welke thans voor het grootste gedeelte in ontginning zijn gebragt. De
125 veenboekweitstaat thans in vollen bloei en belooft eene buitengewone opbrengst. De Zondag 11. alhier in de omstreken geheerscht hebbende storm heeft veel schade in de tuinen aangerigt, doordien aan de boomen, welke eenigzins aan den wind blootgesteld waren aanmerkelijke nadeel is toegebragt; het grootste gedeelte van het veelbelovend
130 oft is afgewaaid. De boekweit heeft hier en daar een weinig geleden, die in de peel is bijna onbeschadigd. De aardappelen staan uitermate schoon en beloven eene dubbele

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: De gevaren van de Peel

opbrengst, de thans geroid wordende zijn groot van stuk en lekker van smaak; van de ziekte heeft men nog geene sporen ontdekt.